

Vystavené autentické objekty:

Zbojnický list – prepis listu v slovenčine. List je zaujímavý vyhrážkami zbojníkov pánom, ktoré boli zapisované formou obrázkov

Text ku zbojníckemu listu:

“Vedeli by ste napísať podobný zbojnický list?”

Figurálny včelín – dopĺňa ľudovú architektúru kraja. Deti do neho môžu vliezť a ukryť sa v ňom. Atmosféra včelína bude doplnená púšťaním nahrávky bzúčiacich včiel.

Pastierske zvonce – dopĺňajú charakter pastierskej krajiny. Deti ich majú možnosť rozozvučať.

Trembita – hudobný nástroj podobný trúbe.

Text ku trembite a pastierskym zvoncom:

“Krajina má v sebe aj rôzne zvuky. Dokážete ich rozozvučať a počúvať?”

Oboroh – dotvára kolorit krajiny, slúži ako senník a zároveň ako skrýša pre zbojníkov. Dieťa bude mať možnosť sa do neho ukryť

Text ku oborohu: *“Oboroh je samostatne stojaci senník s posuvnou strieškou. Medzi senom a strieškou je dosť miesta pre dobrý nocľah. Vyskúšajte si to!”*

C. PRIESTOR č. 3: Medzipriestor medzi prvou a druhou miestnosťou

Medzipriestor slúži ako prechod k predstaveniu ľudovej architektúry v druhej miestnosti. Dieťa tu môže nájsť odpoveď na otázku položenú v úvode výstavy. Medzipriestor zároveň legendou o kniežati Laborcovi uzatvára kapitolu venovanú vplyvu krajiny na charakter svojich obyvateľov.

Návštevník prechádza mostom cez rieku Laborec, ktorá dostala svoje meno po významnom užgorodskom kniežati Laborcovi, ktorý v 9. storočí n.l. bránil krajinu pred nájazdmi maďarských kmeňov a utopil sa v tejto rieke.

- **Vystavené objekty:**

Reprodukcia obrazu kniežat'a Laborca

Text k reprodukcii:

“V 9. storočí užgorodské knieža Laborec bránil krajinu pred nepriateľmi. V zápale boja sa utopil v rieke, ktorá potom po ňom dostala svoje meno.”

2. Kapitola: Predstavujeme architektúru, zvyky a tradície vyplývajúce z krajiny

D. PRIESTOR č. 4:

V tomto priestore by sme chceli návštevníkom predstaviť typické prvky profánnej, sakrálnej a ľudovej architektúry charakterizujúcej spracovávanú menšinu. Priestor je koncipovaný znova ako cesta krajinou, popri ktorej budú mať návštevníci možnosť zoznámiť sa rôznymi spôsobmi s nasledovnými artefaktmi:

drevenica, škola, drevený kostolík – cerkev.

Za mostom sa vinie okruhliakmi vysypaná cesta, popri ktorej stoja ploty vyrobené tromi typickými spôsobmi: a) pletené z lieskových prútov, b) vyrobené z lát, c) vyrobené z guľatiny. Návštevníka opäť privíta nasledovný text súvisiaci s krajinou:

Text:

“Cesta tu stráca svoje meno a obohnaná z oboch strán plotom a vysypaná riečnymi kameňmi, ktoré tak pekne štrkocú pod nohami ľudí a kráv, sa stáva ulicou.”

• **Objekty:**

Drevenica – slúži ako ukážka dedinského obydla a života. Pri stavbe drevenice odporúčame inšpirovať sa objektmi v skanzene vo Svidníku. Pred drevenicou sa nachádza plot, na ktorom bude ukážka ornamentálneho zdobenia. K ornamentom bude priložený nasledovný text spolu s textom interaktívnej hry. interaktívna hra bude spočívať v možnosti vyrývania ornamentov podľa vzorov na plote.

Text k ornamentom:

“Ornamentami – ozdobami – symbolmi si ľudia krásili svoje príbytky. Mnohé z nich plnili i ochrannú funkciu a chránili ich pred zlými silami.

Text k interaktívnej hre:

“Pokús sa vyryť podobný ornament. Možno ochráni aj teba.”

Pri drevenici bude umiestená sýpka na obilie: “kadob”, ktorá poslúži ako skrýša pre deti

Text ku kadobu:

“Kadob je sýpka, v ktorej sa uskladňovalo obilie. Vyrábala sa z kmeňa stromu. Pri požiaroch v dome sa kadob dal kvôli svojmu tvaru rýchlo odgúfať a obilie zachrániť.”

Návštevníci budú mať možnosť vojsť aj do interiéru drevenice. V interiéri sa bude nachádzať: a) Pec, na ktorú je možné vyliezť a oddýchnuť si. Na peci bude možné nazrieť do kuchárskeho umenia čo umožní nainštalované kuchynské riady spolu s ingredienciami na prípravu typickej polievky “mačanky” a “tatarčonných pirohov”. Spolu s nimi budú vystavené aj recepty na ich prípravu v nasledovnej textovej podobe:

Text ku polievke:

“Mačanka je polievka, ktorú si môžete uvariť aj sami.

Recept: Šťava z kyslej kapusty zahusti múkou a pridaj sušené huby. Chvilku povar.

Pozor!!! Polievka sa neje lyžičkou, ale chlebom, ktorý si v nej máčaš.”

Text ku pirohom: “

Na prípravu pohankových (tatarčonných) pirohov potrebuješ pohánkovú a hladkú múku, vodu, soľ.

Vyrobíš cesto, ktoré vyvaľkáš a nakrájaš na štvorčeky. Plnku vytvoríš z bryndze a uvarených zemiakov. Pirohy sa polejú rozpusteným maslom a udusenou cibuľkou.”

Škola: Objekt školy bude umiestnený za ďalším z troch typov plotov. Návštevníci budú môcť rovnako vojsť do interiéru školy, kde sa budú nachádzať a) ukážky písma-cyriliky, b) písací stroj v azbuke, c) šlabikár, d) vysvedčenie, e) juliánsky kalendár. Zároveň sa oboznámia s výrazným národným buditeľom Alexandrom Duchnovičom.

• **Objekty:**

Písmo – cyrilika: Cyrilika bude nainštalovaná na jednom zo školských stolov.

Text ku cyrilike:

“Cyrilika je písmo, ktoré sa používa na tomto území.”

Písací stroj v azbuke: Je nielen výstavným exponátom ale aj interaktívnou hrou pre deti, pomocou ktorej si budú môcť porovnať odlišnosť písma cyriliky a latinky. Porovnanie spočíva v tom, že sa prelepia písmená cyriliky na klapkách písacieho stroja v preklade totožnými písmenami latinky. Deti si tak budú môcť napríklad napísať svoje meno v cyrilike.

Text ku písaciemu stroju:

“Porovnajte si písmená! Našli ste niektoré rovnaké?”

Autentický šlabikár z roku 1847.

Text ku šlabikáru:

“Prvý detský šlabikár: “Knyžycja čyťal'naja dl'a načynajuščych” z roku 1847.”

Vysvedčenie: ukážka jedného z prvých vysvedčení.

Na stene bude visieť obrázok významného národného buditeľa A. Duchnoviča

Text k obrazu:

“Ja Rusyn byl, jesm i budu ...”

“Významným národným buditeľom bol Alexander Duchnovič (1803 – 1865). Založil Prešovskú literárnu spoločnosť, ktorá vydala Almanach “Pozdravlenie Rusínov” a šlabikár v miestnom nárečí. Podľa neho je pomenované i divadlo v Prešove, kde hrajú hry v nárečí tohto kraja.”

Juliánsky kalendár:

Text ku kalendáru:

“V kresťanstve východného obradu veriaci používajú Juliánsky kalendár. Sviatky svätia o dva týždne neskôr.”

Ukážka:

Gregoriánsky kalendár

Vianoce: 24.12.

Veľká noc: ———

Juliánsky kalendár

Vianoce: 7.1.

—————

Cerkva: Zo školy prechádzame k ďalšiemu objektu – drevenému kostolíku, ktorý je tvorený reprodukciami fotky v priestore podobne ako v inštalácii krajiny Dezidera Millyho v prvej miestnosti. Atmosféra je umocnená zvukom podkarpatských prostopínií. V objekte stavby bude umiestnená aj mapa severovýchodného kraja s obrysami kostolíkov. Mapa bude plniť funkciu interaktívnej hry PUZZLE. Keďže každá z cerkví mala svoj typický tvar, deti budú hľadať správny tvar pre správny kostolík na mape.

Text k hudbe:

“Spevy, ktoré počuješ sa nazývajú podkarpatské prostopínie. Vychádzajú z gregoriánskeho chorálu a spevu všetkých prítomných a kňaza (kontora – d’aka). Žiadny organ ani iný hudobný nástroj nie je povolený.”

Text k cerkvi:

“Drevený kostolík – cerkev je najtypickejšou ľudovou architektúrou tohto kraja. Pri budovaní stavby sa nepoužívali žiadne klince ale dômyselné tesárske väzby.”

Text k puzzle:

“Dokážeš nájsť správne miesto dreveného kostolíka na mape?”

Vchádzame do interiéru, kde sa nachádzajú nasledovné sakrálne objekty: a) ikona, b) ikonostas, c) cárské dvere. Cárské dvere sú vyústením posolstva celej výstavy.